

Məktəbdə qommunist tərbijəsi haqqında

Jetişməkdə olan sosialist nəslin tərbijə məsələləri, bytyn sovet ictimaiyyətinin diqqət mərkəzində durur. Bəyik Stalin, bytyn sovet xalq məktəblərimizdə təlim-tərbijə işlərini sisteməlik izləyir. Məktəb işi, onun məzmunu və metodu, onun nəqsanlar və bu nəqsanların aradan qaldırılması yolları indi nəinki yalnız pedaqoqlar və ata-analar qollecitivində hətta geniş partiya, qomsomol, fəhlə və qolxozcu içlaslarında da myzakirə edilir. Məktəblilər arasında təlim-tərbijə işi bolşeviklər partiyası tərəfindən rəhbərlik edilən Lenin qomsomolunun mərkəzi və baş vəzifəsi olur. Partiya, qomsomol və bytyn fəhlə-kəndli ictimaiyyətinin məktəbdə gənclərin tərbijəsi işinə yaxından diqqət jetirib onu izləməsi tamamilə təbii bir haldır.

Lenin-Stalin partiyası məktəbdə siyasi tərbijənin bəyik əhəmiyyətini həmişə qejd etmişdir. YIQ(b)P MQ hələ 1931-ci il 5 sentjabr tarixli qərarında göstərmişdir ki, «sosalizm dövründə proletariat, kəskinləşmiş sinfi mybarizə şəraitində içərisində sinflərin qəti surətdə aradan qaldırılmasına həyata kecidirji bir zamanda sovet məktəbində həqiqi qommunizm tərbijəsinin əhəmiyyəti cox artır və ejni zamanda sovet məktəbinin uşaqlarına antiproletar ideologiya elementlərini aşılamaq barəsindəki hər bir təşəbbüslərə qarşı aparılan mybarizənin qyvvtəndirilməsi mystəsna bir əhəmiyyət kəsb edir». Bununla əlaqədar olaraq MQ həmin qərarında məktəb yzərində rəhbərliyi möhkəmləndirməyi, ictimai-siyasi dissiplinin tədrisini bilavasitə nəzarət altına almaq partiya təşkilatlarına təklif etmişdir.

İndi, Stalin joldaşın qapitalizm əhatəsi haqqında və trotskist və başqa ikiyzylləri ləqəv etmək tədbirləri haqqındakı göstərişi işıqında, qommunizmin aqktiv quruçularının hazırlanması və gələcəkdə də buna jənəldilmiş məktəbdə siyasi tərbijənin bəyik əhəmiyyətini bir daha qejd etməlidir. Məktəbdə qommunist tərbijəsinin vəzifəsi «... bizim uşaqlarımıza, bizim gələcək nəslimizi, jə'ni bizim gələcəyimizi tərbijə» (STALIN) etməkdir. Lenin hələ 18 il bundan əvvəl göstərmişdir ki, gənç nəslin həyat məqsədi—qommunist cəmiyyəti qurmaqdır. Məktəbin siyasi tərbijə işi də həmin bu məqsədi gydməli, məktəb qommunizmin aqktiv quruçularının hazırlanması və tərbijə etməlidir.

Kecən tədris ili, şagirdlərin aqktivliyinin, dysynçəliliyinin, onların elmi, siyasi və qultur gərps dairələriniñ xeyli artıbdıqynı göstərdi. Saqlam siyasi əhvali-ruhiyyəyə sahib olan gənç patriotlarımızın—şagirdlərimizin yreji bəyik STALINƏ, partiya və həkumət rəhbərlərinə hədsiz sevgi ilə doludur. İdeja cəhətdən saqlam, qommunist partiyasına axıradək sədaqətli olan xoşbəxt gənç sosialist nəsli revolyusiyamıza bəzəyi, sosialist vətənimizin iftixar, sovet xalqının və bolşeviklər partiyasının ən qiymətli qapitalıdır. Bəyik Stalin epoxasının məktəbli gənç nəslinin sosialist yreji vətən xainləri, xalq dysmənləri—trotskist-buxarinci, mysavatdaşnaq, burzua-nasionalist faşist banditlərinə qarşı bəyik kin və qəzəb hissi ilə doludur.

Məktəbli patriotistlərimiz siyasi hadisələri böyük maraqla, diqqətlə izləyirlər. Bejnəlxalq və daxili vəziyyət haqqında mütəxəssislər edir, leq-sijalar dinləyirlər. Stalin Qonstitusiyasının səvə-səvə öyrənir və 18 yaşa dolmuşlar Stalin secki qanunu ilə birinci dəfə səs verirlər. Böyük Sosialist Revolyusiyasının 20 illik müvəffəqiyyət və nailiyyətlərindən ilham alaraq kommunizmin yeni qələbələrini əldə etmək üçün ruhlanırlar. On-lar öz böyük sosialist vətəni ilə birlikdə, İspaniya və Çin xalqlarının faşist-lərə qarşı qəhrəman mübarizəsi ilə həmrəydir. Onlar staxanovçular-ın müəyyən əmək rekordlarından, Şimal Poljusunun buzlar dənizini fəth edən papanincilərin, Şimali Ameriqaja tarixdə birinci ən qıssa yol açan pilot-ların müəyyən böyük qələbələrindən, sovet elminin parlaq nailiyyətlərindən fejrən olmuşlar. Onlar bu qəhrəmanlar cərgəsini fərhəllə doldurmağa çən atır və elmin əsaslarının dərinədən mənimsəmək işinə daha ciddi girişirlər.

Sovetlər ölkəsində, Stalin epoxasında gənc olmaq, oxumaq, öyrən-mək, irəliləmək böyük xoşbəxtlikdir. Böyük Oqtjabr sosialist revolyusi-jası əməkçi gəncləri kapitalizmin zəlm və istismar pəncəsindən əbədi olaraq xilas edib varlı, şən və bəxtiyar həyata, elm və kulturanın iy-k-sək zirvələrinə qalxmaq üçün onlara geniş yol açdı. İnsan cəmiyyətinin tarixi boju dnyada hec bir gənc nəsl SSRİ-nin gənc nəslı qədər öz fiziki, elmi, mədəni və siyasi inkişafı üçün zəngin imkan və şərait əldə edə bilməmişdir.

Böyük Stalin Qonstitusiyası parlaq gəncliyinin işıqı altında oxuyan və işləyən, tərbiyə alan sovet gəncləri dnyada ən xoşbəxt gənclərdir. Ölkəmizdə gənc talantlar bulaq kimi qaynaqlar, cıcaq kimi acıqlar. Deyəndə böyük ıftixarla SSRİ Ordenləri gəzdirən gənclərin sayı getdikcə artır. Revolyusiya kotanı ölkəmizi sosialistçəsinə jəniddən şumlamış, insanlar dəjişmişdir: sabiq nəkərlərin, muzdurların, cobanların səsi indi dövlət hakimiyyətinin ali orqanların stolı arxasından, elmi qafedralardan gəlir. SSRİ bytyn dnyada qəhrəmanlar vətəni olmuşdur. SSRİ qəhrəmanları ejni zamanda bytyn dnyda qəhrəmanlarıdır. Bunlar bizə bəxş edən bolşeviklər partiyası, böyük Stalin olmuşdur.

Faşist, kapitalist ölkələrində isə kətləvi pauperizm—döləncilik, işsiz-lik, açlıq, göz yaş və ölüm əməkçi gənclərin qisməti, faşistlər və burzua tərəfindən onlara verilmiş «mykafat» olmuş, gənc talantlar zəncirlən-mişdir.

Faşist çanavarlar əməkçi gənclərin gənclik sevincini onların əlindən alıb işsizlik və açlıq fəlakətilə əvəz etmişdir. Hələ kapitalist statistiqas-ının özünün verdiyi məlumata görə kapitalizm dnyasında 6—7 million işsiz gənc vardır. Əmək birzalarında qejd edilməmiş işsiz gənclərin sayı isə on millionlara aşır. Bu böyük gənc işsizlər ordusu iş və cərəm axtarır və faşizm, kapitalizm durduqça onu tərəcəyə da umud et-mirlər.

Burzua ölkələrində məktəb qurtaran gənclər iş tapmağa işsizlərin cərgələrini doldururlar. Faşist Germaniyasında məktəb qurtaran gənç-lərin 1934-cü ildə yalnız 25% isə gətirilmişdir, 75% isə işsiz qal-mışdır.

1935-ci ildə ABŞ-da 300 min gəncin təhsil alıb, lakin iş tapmadıq rəsmi olaraq qejd edilmişdir. Kapitalist ölkələrində aqır və əziyyətli əmək, uzun iş gyny, az əmək haqqı, aqır və acınacaqlı yaşayış gənç-

ləri vaqtsız qoçaldır, öldürür, invalid edir. Qapitalist, faşist ölkələrində iş tapmış az prosent gəncləri də işsiz və cərəksiz qalmaq təhlykəsi gəzləyir.

Faşizm acıq surətdə gənclərin qultura və təhsill ələjhinə cəxər və onlar jeni imperialist myharibəsi ucyn top ətinə cəvirməyə cəlxəyir.

Japonijada myflis edilmiş kəndli öz qəzənlə fahişəxanalara satır. Gənclər haqqında faşizmin, burzuazijanın «qajqəz» belədir. Fransanın demokratik jazbəcəş Qutjurje qapitalist ölkələrindəki əməkci gənclərin acınaçaqlı tragedijasının xarakterik bir surətdə qəssə səzlərlə belə ifadə etmişdir: «gənclik bədbaxtlıqdır». J a l n ы z b ə j y k S t a l i n Q o n s t i t u s i j a s ы n ы n h ə r ə k ə t d ə o l d u q u ə l k ə d ə g ə n c l i k b ə j y k x o ş b a x t l ı q d ı r .

Sovet məktəbi həmişə sinfi mybarizə sahələrindən biri olmuşdur. Qapitalist əhatəsi durduqca belə də olaçaqdır. German-japon faşizminin satqın agentləri trotskist-buxarinci, mysavat-daşnaq, burzuaziasionalist lə'nətlənmişlər məktəblərə də soxularaq gənç sosialist nəsl arasında pozucu, zəhərləyici dısmən ideologijalar sacmağa cəlxmişlər.

Məktəbin qommunist tərbijəsi işində direktor, mydir, myəllim və sinif rəhbərləri tərkibinin rolu böykdır. Məktəbdə təlim ilə tərbijəni uıqunlaşdırmaq və ona istiqamət vermək vəzifəsi partiya və hökumətimiz tərəfindən onlara e'tibar edilmişdir. Lenin, Qapri adasındakı məktəb mydavimlərinə jazdıq məktubda leqtorlar, myəllimlər rolunun əhəmiyyətini xysusi aıdənliqlə göstərmişdir: «Hər bir məktəbdə ən myhymın cəhət, leqsijaların məfkurəvi-sijasi istiqamətidir. Bu istiqamət nə ilə təyin edilir? Jalnız «və jalnız leqtorların hej'əti ilə. Joldaşlar, siz cox gəzəl bilirsiniz ki, hər hansı bir «qontrol», hər hansı bir «rəhbərlik», hər hansı bir «programma», «nizamnamə» və sairə leqtorlar hej'əti qarşısında boş bir sözdən başqa bir şey dejildir. Leqtorlar hej'ətinin təyin etdiji məşqulijət istiqamətini hec bir qontrol, hec bir programma qətijən dəjişə bilməz. Buna görə də dınyanın hec bir jerində özünə hərmət edən bir təşkilat, hec bir fraqsija və ya qrup, əvvəlçədən leqtorlar hej'əti tərəfindən myəjjən istiqamət verilmiş bir məktəbin məş'ulijətini (əjər bu istiqamət, dısmən bir istiqamət isə) hec bir vaqt öz əhdəsinə getyrməz» (çild XIV, s. 118—119).

Bu məktub bugyn ucyn daha qijmətli, daha əhəmiyyətlidir. Lenin bu məktubunda bizi əjrədir ki, məktəbdə ideja-sijasi istiqamət jalnız və jalnız leqtorlar, myəllimlər hej'əti ilə myəjjən edilir. Oaqanovic joldaş qızıl professorlar institutunun 10 illiyi mynasibəti ilə hələ 1931-ci il deqabr ayının 1-də səjlədjii nitqində demişdir: «Bəziləri belə dısynırlər ki, tədrisin istiqamətini təmin etməkdən ətrə təkəz kitab jazmaq—bizdə isə kitablar cox zaman janlıs jazılır.—programma və ya da indi modda olan «metod təhlili» jazmaq kifajətdir. Halbu ki, belə dısynmək dərin bir səhvdir. Buna görə də joldaşlar, myəllimlərin marqsizm hazırlıqlınlı daha da genişləndirmək, tədrisin keffijəti uqrundakı mybarizəni daha da inkişaf etdirmək zərurijətini bytyn kəskinliyi ilə qejd etməliyək».

YIC(b)P MQ, SSRI XQS myəllimlərə həmişə böyək diqqət vermiş və verir. Böyək Stalin myəllimləri atalıq qajqəz ilə əhatə etmişdir. Bu böyək diqqət, jərdəm və qajqə qarşısında partijaməzən, hökumətimizin və böyək Stalinin myəllimlərə etdiji e'tibar və e'timad bir daha

doqurtmaq ucun Ordenli Azərbaycanın myəllimləri öz sinfi sajq-lyqların qat-qat artırmalıdırlar. Sinfi sajqlyqın artırılması isə hər şeydən əvvəl marksizm-leninizm teorigasına sahib olmaq, bolşevizmə jeələnməji tələb edir. Unutmamalıdır ki, Stalin joldaşın bolşevizmə jeələnmək şyarı sovet myəllimlərinə də birinci nəvbədə aiddir.

Myəllimin sijasi bilik səvijəsi nə qədər jyksək olarsa, onun təlim-tərbijə işinin kejjijəti də bir o qədər jyksək olar. Lenin-Stalin işinə axıradək sədaqətli olmaq, masqalı dşməni görə bilmək ancaq bununla mymkyndyr.

Azərbaycanın myəllim kytəsi qapitalizm əhatəsindən irəli gələn tədbirləri gerərək bundan əzləri ucun bolşeviq nəticələr cıxarab sinfi sajqlyq bir daha artıraraq, gənç nəslə zəhərləməyə cəhd edən sinfi dşmənin soxula biləcəji bytyn qanalları bağlamalı, dəlik-dşikləri qapamalı, məktəbdə sijasi tərbijə haqqında partiya direktivaların şərfəjerinə jetirməlidirlər. Məktəbdə partiya təsiri, partiya rəhbərliji gycəndirilərək, sinfi dşmənin soxulub bəzi məktəbli gənclərə jabançı təsir etmək və onların dşyncəsini zəhərləjərək moral və məişət pozğunluquna cəkə bilmək imkanları qyrylyb puc edilməlidir. Pedaqog joldaşlar unutmamalıdır ki, moral və məişət pozğunluğu sijasetdə, pozğunluq təradir. «Bolşeviqin moral siması içtimai və məişət əlamətlərindən əmələ gəlir. Şəxsi həjatda moralsızlıq, sijasetdə, nətəmizliyə səbəb olur» («Pravda» 20 sentjabr 1937-ci il).

Məktəbdə qommunist morali və kulturl məişət işlərinə dahia artıq fikir verilməlidir. Lenin 18 il bundan əvvəl 1920-ci il 2 oqtjabrda Rusija Qommunist Gənclər Ittifaqının III qurultajında qommunist moraliyin məhijjetini və gənclərdə qommunist morali tərbijəsinin vəzifəsini belə myəjjən etmişdir:

«İndiki gənclərin bytyn təhsil, tərbijə və təlim işi, onlarda qommunist morali tərbijə etməkdən ibarət olmalıdır.

Ləkin qommunist morali vardırmy? Qommunist əxlaq vardırmy? Əlbəttə vardır. Cox zaman işi elə təsəvvyr edirlər ki, bizim öz moraliymiz joxdur və cox vaqt burzuaizija bizi bunda ittiham edir ki, biz qommunistlər hər hansı morali inkar edirik. Bu, dşyncələri saxtalaşdırmaq, fəhlə və kəndilərin gəzyna torpaq atmaq ysuludur.

Biz morali, əxlaq nə mənada inkar edirik?

Bu əxlaq əmr-ilahidən cıxaran burzuaizianın təbliq etdiji mənada. Biz bu hesabla əlbəttə allaha inanmadıqymız dejr və cox jaxş bili-rik ki, ruhanilər, mylkədarlar və burzuaizija öz istismar intereslərini həjata kecirmək ucun allah adından danışырдылар. Və ja bu morali əxlaq həkmyndən əmr-ilahidən cıxarmaq əvəzinə onlar bunu idealist və ja jərmə idealist ifadələrdən cıxarырдылар ki, bu da həmişə əmr-ilahijə cox oxşar şeyə mynçər olurdu.

Biz bəşəriyyət və sinflər anlaşıb xariçindən alınıb hər bir belə əxlaq inkar edirik. Biz dejririk ki, bu jalandır, aldatmadır, mylkədar və qapitalistlərin interesləri ucun fəhlə və kəndilərin başlarını tovla-maqdır.

Biz dejririk ki, bizim əxlaq bytynlyklə proletariatin sinfi mybarizə intereslərinə tabe edilmişdir. Bizim əxlaq proletariatin sinfi mybarizə intereslərindən doqur».

Demək morali sinfi xaraqter daşыр.

Hər bir myxtəlif tarixi epoxada moral prinsip və anlayışlar da myxtəlif olmuşdur. Burzua morali xysusi mylkijət, istismar yzərində əsaslanır. Məşhur Amerikan məsəlində deyilir: «Əjər bir parca cərək oqurlasanız sizi həbsxanaya soxarlar, lakin, əjər dəmiç jolu oqurlasanız sizi senator tə'jin edərler».

Proletariatın ilk dahi rəhbərləri Oarl Marqs və Fridrix Engels əzlərinin əlməz əsəri «Qommunist partijası manifesti»-ndə myəjjən tarixi dövrdə hakim ideja hakim sinfin idejası olduqunu göstərmişlərdir. O cymlədən, hər bir tarixi epoxada hakim moral hakim sinfin morali olmuşdur. İstismarçı siniflər məhv edildikcə onun moral əsasları da daqqlıbə məhv olur. Marqsizm-leninizm sinif xaricində gətyrylmış hər bir morali inkar edir. Lenin 19 il bundan qabaq 1919-cu il 18 janvarda internasionalist myəllimlərin ikinci qurultajında demisdir ki, «... bizim sovetlər əlkəsində biz məktəbi siyasətlə əlaqələndiririk, biz bizim məktəblərimizi basdan-başa sosializm ruhu ilə ruhlandıran, həyat sahib-karları təbbiə edən əsl socialist məktəbi etmək istəyirik (Lenin, əsərləri, cild XXIII, səh. 474—476).

Bizim sovet məktəbi siyasətdən kənarda durmur və dura da bilməz. Siyasətdən kənar məktəb joxdur və ola da bilməz. Moral da bunun kimi. Bizim sovet məktəbi aqtiw və dysynçəli qommunizm quruçuları hazırlamaq və təbbiə etmək ycyın jarađılmışdır. Bizim əxlaqımız, bizim işci sinfi morali işci sinfinin sinfi intereslərinə xidmət edir və bundan airtsı dejidir. SSRİ-də hər bir naməslı sovet vətəndaşının isı, şəxsi həyatı fəhlə sinfinin ymumi mənafeı ilə baqlıdır. Elə islə və elə hərəkət et ki. sənın bu iş və hərəkətin ymumi xalqın mənfəətinə, qommunizm quruluşuna xidmət etsin. «Qommunist əxlaqının əsasını, qommunizmin məhkəmlənməsi və başa çatdırılması ugrundə mybarizə təşkil edir. Qommunist təbbiəsi, təhsili və təliminin əsası da bundan ibarətdir» (Lenin, qomsmolun III qurultajındakı nitqindən), Qommunist moraliyyəni jyksək prinsipi belədir. «Sovet adamı bolşeviq ehtirası və nəçiblili ilə dolu olan bu Stalin sözlərini bytyın öz həyatı ycyın qanun etməlidir: «fəhlə sinfini jyksəltmək ycyın və bu sinfin socialist devlətinı məhkəmlətmək ycyın işindəki hər bir addım fəhlə sinfinin vəziyyətini məhkəmlətməyə və yaxşılaşdırmağa doqru jənəlmis olmasa idi mən öz həyatımı məqsədsiz hesab edərdim» («Pravda» 1937-ci il 20 sentyabr). Qommunizm naminə «oxumaq, oxumaq və jənə də oxumaq» (L e n i n). həfizəni elmin əsasları ilə zənginləşdirmək, əzyndə socialist insan kejjijəti təbbiə etmək, qommunizmin hazırlıqlı, hər tərəfli inkışaf etmiş aqtiw quruçuları olaraq jetišib işləmək və jaratmaq, əzyıy socialist vətənimiz ugrundə gələcək dəyişlərə məhkəm hazırlamaq, bytyın qyvva və energianı ymum xalq işinə vermək, Lenin-Stalin partijasının bejyk işinə axıradək sədaqətli olmaq, hədsiz sovet patriotizmi hissi ilə coşmaq—xoşbəxt gənç socialist nəsl ycyın bunlardan daha bejyk, daha myqəddəs və daha şəərəfli vəzifə nə ola bilər!

SSRİ də şəxsijətin inkışaf jolu qommunist morali joludur.

Əlkəmidə socialism 170 millionluq xalqın həyat və məişətinə daxil olmuşdur, SSRİ xalqının, tarixin gərmədijı bejyk mə'nəvi və sijasi birliji jarađılmışdır. Bolşeviqlər partijasının rəhbərliji altında məktəb kecmiş bejyk sovet xalqı əzyinə məxsus əxlaq və qommunist morali normaları jaratmışdır.

Bu qommunist moraly normalary SSRI insanlarynda getdikcə daha da artyr və möhkəmlənir. Rəhbərlərimizin həyatı gənclərimiz ucyn bəyjk tərbiyə məktəbidir. Lenin və Stalin gənclərin ən bəyjk tərbiyəçiləridirlər.

Məktəbdə qommunist tərbiyəsi şagirdləri içtimai funksiyalary jerinə yetirməyə, SSRI vətəndaşlarynyn myqəddəs vəzifələrini jerinə yetirməyə hazırlamalydyr.

Şagirdlər arasыnda vətənə məhəbbət, sinfi dujqı yjksəkdir. Onlaryn gənç qəlbi sovet patriotizmi hissi ilə doludur. Bunu aşaqədakı faqt daha ajdın göstərir.

Astraxanbazar rayonunun Qaraly kənd tam olmajan orta məktəb şagirdləri Kərimov, Əlijev, İnşalla, İbajev, Ərşad və Kərimov dərşə gedirkən joldə namə'lum bir qadyna rast gəlirlər.

Şagirdlər bu qadynadan şybhələnilrlər. İki şagird zastavaya xəbərə qacыр, qalanlary isə şybhəli qadynə səhbətə tuturlar:

— Xała hara gedirsən.

— Copluya gedirəm, qadanьыз алым.

— Hansь kəndlisən.

— Gyləhmədlijəm.

Şagirdlər qadynyn jaqlы dilinə aldanmajьь onu əjləndirmək ucyn bir necə sual dəxi verirlər.

Bu zaman zastavadan qırmьы sərhədcilər gəlib cьхыр. Zastavada mə'lum olur ki, bu qadyn xariçi dəvlətlərdən birinin spionudur («Qommunist» qəzetindən, 14 aprel 1938 il).

Dəmir jol qatarьы fəlakətdən xilas edən qırmьы qalstuqlu məktəblilərimiz də az dejildir.

Lenin, qomsomolun III qurultajьnda qommunist moralyнn mahijjə-tini və gənclərdə qommunist moraly tərbiyəsinin vəzifəsinin belə myəjjən etmişdir:

«İndi gənclərin bytyн təhsil, tərbiyə və tə'lim işi, onlarda qommunist moralyн tərbiyə etməkdən ibarət olmalыdyr».

Partiya təşkilatlary məktəbdə siyasi tərbiyə işlərinin kəkyəndən cənləndyrylməsində, məktəblilərin kultury və siyasi tələblərinin vaqıtında və yjksək kejjijjətlə ödənməsində, onlaryн təşəbbys və aqtyvliklərinin, şəxsi istedadlaryнn istiqamətləndirilməsində onlaryн aqtyvliklərinə başcьыq etməkdə maarif sə'bələrinə, myəllimlərə qomsomol və pioner təşkilatlaryна qontrol olmalы, jaxьndan kəmək gəstərməli və operativ rəhbərliji tə'min etməlidirlər. Uşaqлaryн məişət işlərinə artьq fikir verilməlidir, cynkь məişət-sijasət deməkdir.

M. C. Baqьrov joldaş Azərbaycan Q(b)P XIV qurultajьndakь mə'ruzəsində demişdir: «bizim rəhbər işçilərimiz, xysusən rayon işçilərimiz, cox zaman təşərryfətn ajr-ajr məsələlərinə ujarəq, kultura-ideologija cəbhəsinin cox myhymm ucastəqlaryн öz tə'siri dairələrindən qacьыр-lar. Xəlq dьşmənlərinin uzun zaman və hec bir cəza gərmədən ideolo-gija cəbhələrində işləmələri də bununla izah edilir».

1937—38 tədris ili jekunlary nəticəsində bəlli olmuşdur ki, bir sьra məktəb dirəqtərləry, mydırlər və ajr-ajr myəllimlər və hətta sinif rəhbərləri belə bytyн tədris ili myddətində məktəbdə siyasi tərbiyə işinə lazьmi diqqət verməmişlər. Şagirdlərlə bir dəfə də olsun kultury, elmi, siyasi my sahibələr aparmamьşlar. Məktəblilərin hec bir iclasьnda iştirak etməmişlər. Bununla da məktəblilər kьtləsindən ajrlymьşlardьr. Belə-lə-

rindən nə gözləmək olar? Bəs onlar şagirdlərin kulturu, elmi, siyasi tələblərini, interes və ehtiyaclarını nə cür öyrənişə ona əməl edə bilərlər?

İnsan sezi yalnız beşiyk myəllimimiz Stalin joldaşın rəhbərlik etdiyi ölkədə dolu məzmunla səslənir. Hər bir sovet vətəndaşı—hər bir şagird və myəllim partiya və hökumətimizin xüsusi qayğısı ilə əhatə edilmişdir. Beşiyk sosialist vətənimizdə insana diqqət və qayğı—jüksək hymanizm ifadəsidir. Myəllimlərimiz ölkəmizdə sosialist gənc nəslin tərbiyesini buna əsasən qurmalı, onları Stalin qayğısı ilə əhatə edib bəsləməli, yetişdirməli, qommunist tərbiyesinin və kulturu vərdislərin jüksəkliklərinə qaldırmağı və onu hər cür jabançı təsirdən qorumağıdır. Gənc nəslin şüurunu, dünyə baxışını, dünyanı duymasını və psixologiyasını qommunistçəsinə tərbiyə etməkdə myəllim tərəfindən elmin əsaslarının tədrisinin dyzgyn, səmərəli qojuluşu həll edici rol ojaıayır. Məktəbdə təhsil işinin ayrılmaz hissəsi olan tərbiyə işində də myəllim baş fiquraıdır. Şagirdlərin siyasi tərbiyesinin və aqıvlijinin artması—myəllimin işindən, onun verdiyi dərslərin keffijjetindən asılıdır. SSRI Qonstitusiası, tarix, geografiya, ədəbiyyat, təbiyyat, matematika, fiziqa və ymumijjətlə bytyn dərslər predmetlərinin tərbiyəvi əhəmiyyəti beşiykdır. Şagirdlərə qommunist tərbiyesi—siyasi tərbiyə bu dərslərdə verilir və bu predmetlərin tədrisi də bu məqsədi gydməlidir. Tərbiyəvi əhəmiyyəti olmayan, qommunist tərbiyesi məzmununu daşmayan, şagirdin qommunist tərbiyesini jüksəltməyə xidmət etməyən dərslər joxdur və ola da bilməz. Şagirdə elmlərin əsasını mənimsətməklə qommunist tərbiyesi vermək ayrı-ayrı iş olmayıb qıryılmaz vəhdət təşkil edir, orqanik baqlarla bir-birilə baqlıdır. Təlim-tərbiyənin əsas formasıdır. Qonqret tarixi bilijə sahib olmandan, hafizəni siyasi həyat biliji ilə zənginləşdirmədən, bejnəlxalq və daxili siyasət məsələlərindən baş çıxara bilmək, bizi əhatə edən qapitalizmin antoqanist quruluşunu, dünya proletariyatının artan revolusion hərəkətini, insan cəmiyyətinin tarixi gərcək inkişaf jollarını, SSRI xalqlarının qommunizmə doqru qələbəli jyryşynın tarixi beşiyklyjny anlamaq mymkyn dejidir. Geografiyanı bilmədən daxili və xarici siyasəti bilmək olmaz. Təbiət dərslərini jaxş mənimsəmədən həqiqi ateist olmaq mymkyn dejidir və s., demək bu predmetlərsiz məktəbdə siyasi tərbiyə—qommunist tərbiyesi mymkyn dejidir. Bytyn elmlərin və xüsusi tarix və qonstitusija dərslərinin tədrisi qommunist tərbiyesinin—siyasi tərbiyənin beşiyk və kəskin silahıdır. Pedaqogiqə ustalığına jijələnmiş pedaqoqlar ycyndə inkişaf bytyn predmetlərin tədrisi, hətta şagirdə ən beşiyk stimulyaradan myvəffəqijjet ucotu da (qijmət) tərbiyə silahıdır. Bəzi myəllimlər şagird dərslərini bilməyində ona «otur, səndən hec şey çıxmaz, səndən oxujan olmaz» deji. Şagird isə «İndi ki, myəllim deji səndən oxujan olmaz, demək ki, mənə oxujan olmaz, mən irəliləyə bilmərəm, daha mən nə ycyndə çalışıb əbəz jəgə ozymy jorum. Onsuz da myəllim göstərmişdir ki, «mənə oxujan çıxmaz» deyə myəllahizə edir. Şagird myəllimi «hər şeyi bilən», «şagirdlərin gələcəjini gərən» sajdıqyndan buna inanır və çalışmayıb geriləməyə başlayır, daha onda öz qyvvesinə inam və çalışıb irəliləmək həvəsi qalmyr. Beləliklə şagird getdikcə geriləməyə başlayır. Bir də bu səbəbdən bəzi məktəblərdə iki il bir sinifdə qalanların sayı artır. Şagirdə «səndən hec şey çıxmaz, səndən oxujan olmaz, sənin qijmətin həmişə cox pisdir» dejen myəllim, myəllim deji məktəbin ətəjindən asılımyş burzua pedoloquıdur. Şagirdə öz qyvvesinə inam tərbiyə edilməlidir. Tərifə layiq olanlar tə-

riflənməli, şəkilləri ilə birlikdə divar qəzetinə yazılmalı, mykafatlandırılmalı və onlarla, onların iş təcrübələri ilə bytyn məktəb qollektivini tanış edilməlidir. Maraqlı dərslər nəinki yalnız təlim, hətta tərbiyəvi əhəmiyyətinin də bəyik olduğunu jadda mühkəm saxlayaraq myəllim ən «myçərrəd» biliklərin belə tədrisini çənlə, əjani və çəlb edici bir surətdə aparmalıdır. Hər bir myəllim dərslər planı dyzəldirən onun elmi olmasına, məqsədin əjdənləyənə və pedaqogiqə prinsiplərinə uyğunluquna diqqət yetirməkdən başqa, dərslər uşaqlarda qommunist dynja gerysyny tərbiyə etməsini təmin edəcək siyasi tərbiyə materialı ilə dolu olmasına dəxi artıq diqqət verməlidir. Şagirdlərimizin elmi bilijinin artması və qommunist tərbiyəsinin myvəffəqijəti birinci növbədə myəllimlərdən, onların pedaqogiqə ustalıqından və bolşevik idejalıqından, bolşevizmə həylənmələrindən aslıdır. Bunun ucyn də marşizm-leninizm qlassiqlərinin əsərlərini dəridən əjrənmək, siyasi bilji artırmaq pedaqoqlarımız ucyn məcburidir.

Lakin keçən tədris ili göstərdi ki, bir sıra məktəblərdə myəllimlər ucyn siyasi dərnəklər aşılmamışdır. Bəzilərinə isə formal surətdə dərnək aşılaraq məşqələlər tez-tez pozulmuşdur. Bu biabırçılığa jeni dərslər ilində son qojulmalıdır.

Elə myəllimlər də vardır ki, tərbiyə məsələləri ilə məşqul olmaq onun işinin ayrılmaz hissəsi olduğunu unudur və qommunist tərbiyəsinin yalnız tarix və qonstitusija myəllimlərinin vəzifəsi bilir. Əjdəndir ki, belələrinin dərslər dediji məktəblərdə bir qajda olmaq yzrə intizam pis, qommunist tərbiyəsi və tədris keffijəti aşağıdır. Buna da çinajətdən başqa ad qojmaq olmaz. Bəzən uşaqlara «nə etməmək»—dejilir, «nə etmək» isə dejilmir. Uşaqların qommunist tərbiyəsində mysbət misallərin tərbiyəvi əhəmiyyəti bəyik olduğundan belə misallar çox gətirilməlidir. Şagirdlər rəhbərlərimizin avtobiografiyalaryn, vətəndaş myharibəsi qyzyıl qomandirlərinin və əskərlərin qəhrəmanlıqlar, sosializm quruluşu staxanovcları haqqındakı həblərləri çox həvə və maraqla dinləjirlər. Şagirdlər Lenin Ordenli Sovet vətəndaşlaryn, Baş Sovet deputatlaryn, staxanovcları gərəndə çox sevinir və onlarla tanış olub, həblət etməyə çan atırlar. Ölkəmizin bu adlı-sanlı adamları ilə şagirdlərin mytəşəkkil gerysləri təşkil edilməlidir.

Az XMQ apparatına vaqtilə soxulmuş xalq dyşmənləri isə şagirdlərin diqqətini xuliqanlıq və digər mənfi hadisələr yzərinə çəlb etməji myəllimlərə təklif edirdilər ki, bu da Sovet pedaqogiqası ilə əlaqədar olmajan dyşmənlər göstərişi idi.

Uşaqların vətənimizin həyatında parlaq qəhrəmanlıq nymunələri ilə, qommunist morali nymunələri ilə, ən gözəl socialist insanlar, ordenlilər, staxanovclar, SSRI qəhrəmanlar, əlacılar, zərbəçilər misalında mysbət hadisələrlə tərbiyə etməlidir.

Məktəbdə təmizlik və soliqənin də tərbiyəvi əhəmiyyəti bəyikdyr. Bəzi məktəblərin divarlarında «papiros çəkməməli», «jeri zibilləməməli», «divarın jazmamalı» jazylar aşıldıq halda belə, dəşəmə papiros qyrbəntylə, zibilli olur, divarlarda jazı gerylyr. Məktəb praqtiqası göstərmisdir ki, formal şəkildə olan bu jazylardansa, məktəbin divarlarındakı yaxşı rənglənmiş, dəşəmələr qyrməzlanmış və palas salınmış olsa, qoridorlarda çiçəklər aşılsa, jazı taxtalar, sqamjalar təmiz və rənglənmiş olsa, şagirdlər bu təmizliyin ləzzətini dujub onu sevər və ona riayət edərlər. Əksinə, pedaqozi myşahidə göstərmisdir ki, əjər divarda

jazb̄ jazb̄m̄şd̄rsa onun jan̄ndan bir qədər də birisi jazb̄, əjər d̄şəmədə kaq̄z varsa o da əlindəki lyzumsuz kaq̄zlar̄ d̄şəməjə tullaj̄r.

Tərbijə işində vahidlik və ardıcılıq prinsipin də əhəmiyyəti bəykd̄r. Bə'zən bir direktor və d̄rs hissəsi mydiri bir məktəbdən digərinə köçürlyrsə bytyn məktəb inventar̄n̄; sqamjalər, kitab-dəftərləri jeni gələn direktor və ja mydirə təhvil verdiji halda ona çanl̄ insan—şagirdlər haqqında bir kəlmə də olsa danışm̄r. Beləliklə əvvəlkilərin gər̄dyjy tə'lim-tərbijə işindən xəbəri olmajan jeni direktor və ja mydir uzun myddət şagirdləri jaln̄z jəniden əjrən̄m̄klə məşqul olur. Bu məs'ulijətsizliyə də nəhəjət verilməlidir.

YILQGI MQ 1937-çi il avqust ayında çağrılmış IV plenumu, trotskist-buxarinci spion və ziyancıların qomsomolun rəhbər orqanlarına soxularaq ibtidai və orta məktəblərin işini pozmağa cəlb̄şd̄qlar̄n̄ qejd etmişdir. Myəllimlərimiz bundan bir daha ibrət d̄rsi almalmışd̄rlar.

Məktəbdə şüurlu intizam jaratmaq və onu məhkəmlətmək işi də qommunist tərbijəsindən ayrı deyildir. Sovet pedaqogiqasından xəbəri olmajan bə'zi «myəllimlər» isə məktəbdə «dysynçəli intizam jaratmaq, şagirdi tərbijə etmək ycȳn» kəhnə mədrəsə məktəbinin qalıq̄ və sovet pedaqogiqasyna zidd olan «şagirdi dəjmək» məsələsini bir «metod» olaraq secmişlərdir. Bu «kej pedaqoq»-lar̄n «teorija»-çyq̄ «dəjməşən tərbijə edə bilməzsən»-dir. Cox aq̄naçaqla demək lazımdır ki, bu «teorijanȳ» məktəbdə tətbiq edənələr, uşaq̄ bədən çəzası verərək çinajət edənələr hələ Azərbaycan məktəblərində tapylr (Stepanakert rayonunun Kosulcular kənd məktəbi myəllimi Haçb̄jev və s.) ki, məhkəmə belələri ni ifşa edib məs'ulijətə cəkməlidir. Bə'zi valideynlər də uşaq̄ dəjməklə myəllimin tə'lim-tərbijə işinə «jard̄m» etdiklərini dysynylr. Kirovabad rayonunun 5 №-li şəhər məktəbində intizamсызlıq̄ edən bir nəfər şagirdin atası məktəb direktoru Abuzərlinin jan̄na gələrək deyir: «əşid̄rəm mənim uşaq̄m məktəbdə dəçəllik edir, jaxşs̄ oxumur, mən uşaq̄m̄n ixtijar̄n̄ sizə vermişəm, nə qədər bacarırs̄n̄z dəjyn aq̄ylans̄n, evə gələndə bir qədər də əzym dəjərim». Məktəbin direktoru Abuzərli joldaş bunun çavab̄nda «ata, sovet məktəbində şagirdi dəjmə, hec kəsi dəjməyə ixtijar verilmir. Dəjməklə tərbijə etmək olmaz» deyirkən, ata «sən dəjmə, mən dəjməjim bəs nə olsun, uşaq̄m nə çyr aq̄yllans̄n» dəjə direktora e'tiraz etmişdir. Bu çyr atalar kimi geridə qalmış «myəllimlər» də vard̄r ki, məktəbin jaxas̄n̄ bunlardan qurtarmaq vaq̄t coxdan çatmışd̄r.

Intizamсызlıqla mybarizə ycȳn hər şeydən əvvəl məktəbdə qommunist tərbijəsinin dyzgȳn təşkil edilməsi lazımdır. Bizim məktəb, kapitalizmin doqurduqu ləkədən azad jeni insan tərbijə etmək ycȳn jaradılmışd̄r. Bu adam elmli, hər tərəfli inkisaf etmiş, dysynçəli, intizaml̄, jyksək qultural̄ olmalıdır. Birgə jəşəjb̄ qajdalar̄na rıajət etməlidir. O, vətənə hədsiz məhəbbət ruhunda, Lenin-Stalin partijas̄na sədaqət ruhunda və dysməne qarş̄ kinli ruhda tərbijələnəməlidir. O, qommunist partijas̄n̄n bizim hamȳm̄z̄n qarş̄m̄za qojduqu məqsədin aq̄d̄n̄l̄yq̄na sahib olmalıdır.

Qommunist tərbijəsinin jyksəldilməsi işində qomsomol və pioner təşkilatlar̄n̄, uşaq̄ qollektivlərinin rolu bəykd̄r. Bizdə həttə jaxşs̄ məktəblərdə belə uşaq̄ qollektivlərinin, məktəb qomsomol və pioner təşkilatlar̄n̄n tərbijə qyv̄vəsindən pis istifadə olunur. Məktəb təşkilatlar̄n̄n işləri elə qurulmalıdır ki, bu işlər başl̄ça olaraq tədris

keçirijətinin jyksəldilməsinə, şüurlu intizamın möhkəmləndirilməsinə və kommunist tərbiyəsinin canlandırılmasına doğru cəvriilsin. Ayrı-ayrı siniflərdə olan qomsomol təşkilatçıların və pioner başçıların işlərinə qonqret yardım göstərməlidir. Hər bir məktəbdə myəllimlərin daimi və bacarıqlı surətdə başçılıq etdiji möhkəm təşkil olunmuş uşaq qollektivi olmalı və onlar kommunist tərbiyəsi isinə mytləq cəlb ediləlməlidirlər. O zaman bir cox tərbiyə məsələləri daha asan həll edilmiş olaçaqdır. Çünki məktəbdə şagirdin tərbiyə məsələsində, içtimai təsirin gücü ölçülməz dərəcədə böyükdür. Məktəbin rezimi elə təşkil olunmalıdır ki, hər bir uşaq məktəb qollektivinin yzvy olduğunu hiss etsin, öz qollektivi ilə fəxr etsin, bu və ya başqa qanunsuz və jaramaz hərəkətin öz joldaşları və bytynliklə qollektiv tərəfindən qijmətləndiriləcəyini düşünsün. Sovet məktəbi şagirdi sifətinə lajəq olmayan hərəkətlər görən şagirdin isini myəllimin rəhbərliji altında şagird qollektivi—sinif həll etməlidir. Tərbiyə isində böyük rol oınajan divar qəzetindən də istifadə etməlidir.

Myəllimlərin şagirdlərlə mynasibəti məsələsinin də tərbiyəvi əhəmiyyəti böyükdür. Hər bir pedaqoq şagirdi sevməli və bunu da şagirdə hiss etdirməlidir. Əjər myəllim özyny şagirdə sevdire bilmisə, onlar arasında avtoritet qazanmışsa, öz biliji, jaxş dərs verməsi və nymunəvi hərəkətləri ilə şagirdlər arasında tanınmışsa o vaxt, o, təlim-tərbiyə isində hec bir cətinliyə rast gəlmədən istədiyinə asanlıqla myvəffəq ola biləcəkdir. Belə myəllimi şagirdlər cox diqqətlə dımləjir, hərmətini saxlayır və tapşırıqlarına dərhal əməl edirlər. Belə myəllimin dərində intizamşılıqla, tərbiyəsiz hərəkətlərə rast gəlmək mymkyn dejidir. Bu nəqtejənərdən pedaqoqlarımız geniş təcrybə mybadiləsinə girişməli və bir-birinin dərində iştirak edərək myvəffəqijjət və nəqsanlar mejdana cəxarmalıdırlar. Partiya və həkumətimiz sovet myəllimlərinə jeni jətişməkdə olan gənç nəslə kommunist tərbiyəsinin bynəvrəsini qurmaq kimi məs'ulijətli və şərəfli vəzifə e'tibar etmişdir. Myəllim bu işdə ölkə qarşısında məs'ulijət daşıyır. Pedaqoq uşağın dınya anlaşışının kommunist tərbiyəsinin əsasın qojan əvvəlinci adam olduqundan bytyn elmi siyasi hadisələr barəsində uşaqların sualına birinci və dyzgyn cavab verməli, 45 dəqiqə icərisində keçilən materialın elmi əsaslarını zəngin məzmunla, maraqlı formada şagirdə mənimsətməlidir. Xysusən indi sovet şagirdini boş danışqla razı salmaq olmaz. Dərsə hazırlaşmajaaraq sinifdə boş və məzmunşuz danışqla vaxt keçirməyə cəlsən myəllim tezliklə şagird kytlesi və ölkə qarşısında rysvaj olar.

Məktəbdə tərbiyənin baş metodu şagirdi həqiqətə inandırmaqdır. Myəllim verdiyi materialın elmi gercəkliini şagirdə inandırma bilməji bacarmalıdır. O, tədris materialında «olan həqiqətin hamının başına jol acmasına» (Lenin) myvəffəq olmalıdır. Jeni jətişməkdə olan nəsl böydykə onu marqsist anlayışa dialektiq materialist dınya baxışına gətirib cəxarmaqın jolu belədir. Əjər myəllim öz dərində buna myvəffəq olursa, demək o, şərəfli sovet pedaqoqu adını böyük ıftixarla daşıyır.

Myəllim gylər yzly, şən, xoşrəftar, «hər şeyi bilən, hər işi bacaran» olmalıdır. Bytyn bunlar uşaq janynda jəşlə adam ycyn avtoritetdir və tərbiyəvi əhəmiyyəti böyükdür.

Məktəbdə tərbiyəvi iş ycyn hər bir şagirdə fərdi janaşyb, onun xysusijjətlərini ətraflı əjərməlidir. Tərbiyəvi məsələlərdə bir məktəbdə iki

myəllimin fikri bə'zən bir-birinə dyz gəlmir, şagird bilmir hansı myəllimin dediyinə əməl etsin. Bu daqynlyqlıqda yol verməmək ucyn bytyn məktəb qollegiivi; qomsomol, pioner təşkilatlar, myəllim, şagird və atalar tərbijə işində vahid cəbhə yaratmalıdyr. Uşaqlarda qultür vərdişlər aşılamaqda, onların iradələrini tərbijə etməkdə, aqtiivlijini, dysynçəllilijini, dynjaja baxys və sijasi gerys dairələrini genişlətməkdə, myn-təzəmlijə, səliqə və təmizlijə alışdırmaqda vahid cəbhə ilə—əlbir hərəkət etməlidirlər. Şagirdlərdə vətəndaşlıq vəzifələrini şərəflə jerinə jetirmək, ətrafdakı insanlarla qultür rəftar, əmələ qommunist mynasibəti, qardaş millətlər arasındakı qarşılıqlı dostluq mynasibəti, qadın—qızlara yaxşı mynasibət tərbijə edilməlidir. Bu məsələdə kəhnə dysynçələri, orta əsr, patriarxal-feodal ənənələri qalıqların jeni qommunist anlaşıqlar ilə əvəz etməlidir. Bu işdə myəllimin cəbə biləcəji misalların tərbijəvi əhəmiyyəti bejykdır və ona cox jardım edər.

Məktəbin sijasi tərbijə işində propaqanda və agitasiyanın rolu bejykdır. Lakin indijə qəddər Azərbaycan məktəblərində bundan zəif istifadə edilmişdir. SSRİ-nin bytyn həyatı, bytyn içtimai quruluşu, ymumijjətlə daxili və xariçi siyasətin bytyn məsələləri şagirdləri sijasi cəhətdən tərbijələndirir, onlara qommunist tərbijəsi verir. Bunun ucyn də myəllim məktəbdə propaqanda və agitasiya işlərini çanlandırmalı, içtimai quruluşumuzun jeni məfhumların məktəblilərin dysynçəsində məhkəm kökləşdirməlidir. Hər bir myəllim ejni zamanda, həm propaqandist və həm də agitator olduqunu unutmaıss bu fəxri vəzifəni şərəflə jerinə jetirməlidir. Bu işdə məktəb təşkilatların da üzərinə bejyk vəzifələr düşür. Epoxamızı bejyk doqumenti, sosialist revolusijamızı parlay şə'li xartijası—Stalin Qonstitusijasının, Stalin secki qanununun ejrənilməsi məktəbdə bejyk sijasi tərbijə işidir. Ordenli respubliqamızı juxar—siniflərinin 18 yaşa dolmuş minlərcə oqlan və qızlar Sovet seckilərində iştirak edirlər. Onlar bejyk sosialist vətənimizin tam hyquqlu vətəndaş olaraq jyksək iftixarla SSRİ Baş Sovetinə və Azərbaycan SSR Baş Sovetinə deputatlar seckisində birinci dəfə iştirak etdilər, qommunistlərlə partijada olmaıanların məqlub edilməz stalin bloqu qandidatlarına səs verərək bejyk vətənə, bejyk Stalinə öz dərin sevgi və sədaqətlərini nymajış etdirdilər. Qarşıda əməkçilər deputatlar sovetləri seckiləri durur. Hər bir məktəb, hər bir myəllim bu seckilərdə iştirak edəcək şagirdlərin sijasi tərbijəsinə xysusi diqqət verib onların bu məsul və fəxri vəzifəyə hər tərəfli hazırlamalıdyrlar. Bu hazırlıq şagirdlərimizin gənc yəjini vətənə sədaqət və patriotizm hissi ilə, dysməne kin və qəzəb hissi ilə bir daha artıq dolduraçaq və onların dysynçəllilijini, sijasi aqtiivlijini daha cox jyksəldəcəkdir.

Məktəbdə qommunist tərbijəsinin bejyk prinsiplərindən biri də İnternasional tərbijə məsələsidir. Bə'zi myəllimlər internasional tərbijə işini də artıq «həll edilib qurtarmış, vaqtı keçmiş bir məsələ» hesab edərək unutmuşlardı. Bə'zi «myəllimlər» isə internasional tərbijənin mahijjət və metodunu belə dyzgyn anlamırlar. Qonaxkənd rayonunun Jəldili kənd tam olmaıan orta məktəb direktoru Əhmədovdan məktəbdə internasional tərbijənin neçə aparlıdqynı soruşduqda o demişdir: «bizim kəndimizdəki məktəb internasional məktəb dejildir; məktəbdə jalnız azərbaycanlılar oxuyur, məktəbdə başqa millətdən olan şagirdlər joxdur və kəndimizə başqa millətdən olan joldaşlar da gəlmir ki, biz də internasional tərbijə aparaq». Əhmədovun danışıqından be-

lə 'cəhər ki, həmin məktəbdə internasional təbiiə aparmaq mymkyn deylmiş, cunki burada qeiri millət joxdur (?)!

Kirov rajonunun (Bakı) 99 və 100 №-li məktəblərində də «international təbiiəni nə cür apararsınız» sualına, «birlikdə iclaslar apararaq, qonsertlər veririk, eqsursijalar təşkil edirik ki, burada azərbaycanlı, erməni, rus və qeiri millətdən olan şagirdlər iştirak edirlər» deyə cavab vermişlər.

Məktəbdə internasional təbiiəni belə anlamaq, onun mahiyyət və məzmununu dysynməmək deməkdir.

Sovet məktəbi internasional məktəbdir, bu internasionallıq yalnız məktəbdə oxuyan şagirdlərin milli tərkibi ilə olcylmyr, əsas məsələ sovet məktəbinin hər bir şagirdini proletar internasionalizmi ruhunda təbiiə etməkdir ki, bu da «qampaniya» deyil, təlim prosesində bytyn predmetlərin tədrisi icərisində və sinifdən xaric işdə aparılan gündəlik məsələdir. Myəllimin vəzifəsi dərs deməklə bitmir. O, sinifdə aparılacaq internasional təbiiə işini sinifdən xaric iş ilə tamamlamalıdır.

Azərbaycan Q (b) P MQ işinə dair M. Ç. Baqırov joldaşın hesabat məruzəsi yzrə Azərbaycan Q(b)P XIV qurultayının qətnaməsində deyilir:

«Azərbaycan Qommunist (bolşeviqlər) Partijasının XIV Qurultay, zəhmətkeş kytlələrin internasional təbiiəsi işinin hər vasitə ilə yaxşılaşdırılmasını bytyn partiya təşkilatının ən myhymm mybariz vəzifəsi hesab edir və bytyn partiya təşkilatlarından və hər bir qommunistdən millətçiliyin hər cür təzahyry ilə amansız mybarizə aparılmasını davam etdirməyi, bundan sonra da həm jerli millətçiliklə, həm də hakim millətçilik şovinizmi ilə amansız, qəti mybarizə aparmaq tələb edir».

Məktəbdə internasional təbiiə işi həmişəkindən daha cox çənləndirilməlidir. Məktəblilər yzərində bəyık proletar internasionalizm ruhu həmişə jyksək qanad calmalıdır. Vahid, məhkəm və xoşbəxt sovet ailəsində bəyık Stalin dostluğu ilə birləşmiş gənc nəslin internasional təbiiə işini daha jyksəklərə qaldırmaqlı, hər bir şagirdə sovet vətəndaşlıq hissini, qəhrəmanlar məktəbi—SSRI-nin socialist xalqın sevmək və ona hörmət etmək hissini daha cox təbiiə etməliyə. Şagirdlər eqsursijalar vasitəsilə qardaş xalqların həyatı, onların eqonomiq və kultur nailiyyətləri ilə daha ətraflı tanış edilməlidirlər. Ölkəmizdə milli təzjiq, barabarsızlıq və millətlər arasındakı nifaq coxdan məhv edilmiş və kökləri qırılmışdır. İndi myxtəlif milliyyətlərdən olan SSRI xalqının yreji bir-birinə sədaqət, sevgi və Stalin dostluğu ilə qajnalır. Məktəblilərin gənc socialist yreji SSRI xalqlarının qırılmaz qardaşlıq ittifaqının yeni nymunələri ilə coşur. Sovet adamının bu gözəl kejjijəti daha artırılmalıdır.

Qommunist təbiiəsinin digər prinsipi din ələjhinə propaqandadır, uşaqların ateist ruhda təbiiəsi məsələsidir. Ölkəmizdə sosializmin qəti və dənəz surətdə qalib gəlməsi ilə istismarcı siniflər bir dəfəlik aradan qaldırılmış, hər cür xysusi mylkijət ləqıv edilərək dinin eqonomik əsasları qoparılb atılmışdır. Allahsız hərəkət ateizm kytə icərisində öz inkişafının jyksək mərhələsinə çatmışdır. Socialist vətənimizin əməkçiləri dinin reaksiyon, qontrevoljusioner, faşist mahiyyətini anljaraq dindən və dini ainlər icra etməkdən coxdan uzaqlaşmışlardır. Lenin göstəmişdir ki, din və sosializm bir jərə səqmaz-

dır. Dinin, məvhumatın, insanların şüurunda kapitalizm qalması olduqunu və bytyn tarix boju varlıqların, qontrrevolusionerlərin, burzua-zıfayın istismar aləti olaraq joxsullara zərərdən başqa hec bir şey vermədiyini, xalq kytllərlərinin kapital zylmyndan azad olmaş jolundakı məneəldərdən biri olduqunu düşynərək coxdan dinin və dini qalıqların təsirinəndən xilas olmaş, elmi progressiv jol tutmuşlardır. Ölkəmizin əməkçiləri indi artıq partiyalı və partiyada olmaşan bolşeviklərdən başqa hec kəsə inanmır və inanmaz da, onlar öz elmi siyasi və qultuřorqularına dıygın cavab verə biləcək başqa bir adam tanırmırlar və joxdur. Məktəbli gənclər öz hafizələrinə elmin parlay nailiyyətli ilə zənginləşdirmək və siyasi bilik əldə etmək ucyn məktəbdə birinci növbədə partiyalı və partiyada olmaşan pedaqoq bolşeviklərə myraqiət edirlər. Lakin əməkçilərin geridə qalmış bəzi hissəsi, icərisində masqalı xalq düşmənlərinin kytlləri zəhərləmək ucyn qurduqu dini tora düşyib məvhumat təsiri altında öz beşinlərini dumanlayanlar da hələ tapılır. Ruhanilər, Stalin Qonstitusijasında dini əjinlər icrasının azad e'lan edilməsindən istifadə edərək əməkçilərin geridə qalmış bəzi hissəsi yzərində zərərli təsirlərini gyləndirmək ucyn qıymıdanaraq hərəkətə gəlməyə başladılar. Bunu SSRİ və Azərbaycan SSR Baş Soveti seckilərinə hazırlıq dövyri acıq göstərdi. Bəs jərlərdə bəzi myəllimlər nə edirlər? Onlar, uşaqqlar «anadan gəlmə ateistdirlər». «Din ələjhinə propaqanda coxdan vaqtı keçmiş bir işdir» kimi əsəssız, cyryk danışyqlara aldanıb din ələjhinə aqktiv propaqanda aparmırlar. Məsələn: Oqtjabr rayonı (Bakı) 21-ci məktəb myəllimi Əlisədirzadə «şagirdlər arasında din ələjhinə propaqanda vaqtı keçmiş işdir» deşir.

Məktəbdə antidin tərbijənin bəyık myvəffəqijiyətləri bəzi myəllimlərdə bir növ arxayınlyq əmələ gətirmişdir. Antidin tərbijənin guja keçilmiş etap olduqu haqqında jəlanca təsəvvırlər mejdana atılmışdır. Cyryk «dinsiz tərbijə» teorijası ayrı-ayrı predmetlərin tədrisində özyny gestərir. Sovet myəllimləri unutmamalıdır ki, sovet məktəbində dinsiz tərbijə deşil antidin tərbijə prinsipi əsas tutulur.

1937—38-ci tədris ili göstərdi ki, bəzi myəllimlər dindən, dinin əməkçilərə verdijı zərər və fəlakətlərindən tədris prosesində uşaqqlara danışmaşyb unudurlar; guja bəşəriyyət tarixində «xalqın tirjəki» (Marqs), istismarın aləti olan din adlı bir şey jox imiş. Ümumiyyətlə bəzi myəllimlərlə birlikdə XMQ-nın bəzi jərli işçiləri də məktəbdə din ələjhinə propaqanda işini unutmuşlar və guja «ehtiyac olmadıqından» çanlandıрмаq da istəmirlər. Nəticədə dindar adamlar bu acıqlıqdən istifadə edərək bəzi məktəbliləri məktəbdən xariçdə—kycədə, evdə cyrbəcyr metotlarla ovlayaraq onlarda dini təsiri aşılamaqa, şuyurların zəhərləməyə cəlisşirlər.

Köhnə patriarxal-feodal qalıqlarının kytllərlərin şuyurundan silinib atılmaş işi hər cyr vasitə ilə syrətləndirilməlidir. Naxşevanda məktəb yaşlı bəzi qızlar, məktəbə cadra ilə gəlirlər. Bir sşra uşqar jayonlarda məktəbdən xariçdə qalan uşaqqlar jənə də tapılır. 1937-ci ildə bunların sayı 63.800 nəfər idi. Az yaşlı qızların məktəbdən alınaraq ərə verilməsi davam edir. Ağdam rayonunun Zəngişalı kəndində Əjub adlı birisi 12 yaşlı məktəbli Fıraqizi, Bajram adlı birisi 11 yaşlı Aqabəşimi özynə nişanlamışdır və s. Məişətdəki bu cyr köhnə patriarxal-feodal-dərəbəşlik qalıqlarına Xacmaz, Dəvəci, Qutqayın, Vartayın, Kəlbəcər və bir sşra başqa jayonlarda da rast gəlmək olur. Nəticədə

juxarı siniflərə getdikcə qızların sayı azalır. Məsələn: I siniflərdə qızların ümumi prosenti ümumi I sinif şagirdlərinin 40%-i təşkil etdiyi halda, V sinifə gələnə qədər bu rəqəm 16 prosent azalır. Beləliklə din və dini qalıqlar, orta əsr ənənələri gənc qızların irəliləməsinə, onların elmin yüksəkliklərinə qalxmasına və onlardakı talantın sosializmin yeni qələbələrinə xidmət etmək üçün yzə cəxmasına mane olur. Bə'zi yerlərdə uşaqlara din ilə «şəfa» verilir, hər bir «xata-bala»dan qorunmaq üçün dua yazılır və s. Dini təsiri faqtlarına məktəb uşaqları sərəsəndə də rast gəlmək mümkündür. Aqdam rayonunun Sejidli kəndində dindar Kəlbəliy İsgəndər və Xursud bəy məktəb uşaqlarını belə oruc tutmağa və namaz qılmağa cəlb etməyə çalışmışlar. Kəcən tədris ilində Azərbajcan Mərkəzi İnternasional Pedaqozi məktəbinin hazırlıq qursunda oxuyan Bəkəynin Daqlıq məhləsindən Bəkə adlı 18 yaşlı bir qızın oruc tutduqu bəlli olmuşdur. Başqa bir faqt: Oqtjabr rayonunun 11-ci məktəbində şagird Ələskər validejnin təzjiqi altında oruc tutmuş. Dzerzinski rayonunun 10 №-li məktəbinin 2-ci sinif şagirdi Naqornaja Antonina dini bajram gynləri sistemətik olaraq dərş buraxdıq bəlli olmuşdur. Məktəb şagirdin ailə jəşəyş ilə tanış olduqda mə'lum olmuşdur ki, şagirdin ailəsi onu dini əjinlər icra etməyə məcbur edirmiş. Az XMO Məktəbə Qədr Tərbijə Pedməktəbinin birinci sinfində oxuyan Ş. adlı bir nəfər «allah» haqqında səhbat dşdykdə belə demişdir: «allah o zaman (jə'ni revoljusiadan əvvəl, I. Q.) var imiş. indi joxdur». Bə'zi məktəblərdə isə myəllimlərin şagirdlərin oruc tutub-tutmamalarını myəjjən etmək üçün səhər-səhər onlara su vermək faqtlarına rast gəlinmişdir. Unutmamalıdır ki, dinə e'tiqadın hələ kəsməmiş ailənin bə'zi geridə qalmış yzvlərinin arxasında cox vaqt din xadimləri keşiş, seqtant və başqaları durur. Bədur, Oqtjabr rayonunun 21-ci məktəbinin VI—«B» sinifin şagirdi Səlim Həsənovun anas myəllimə belə demişdir: «mənim oqlum jaxş oxujur, riça edirəm onun oruc tutmasına mane olmağın». Kəcən tədris ilində bir necə məktəbin joxlanış nəticəsi gəstərmişdir ki, bə'zi məktəblərdə, oruçluq gynlərində səhər jəməji azalmışdır. Bytyn bu faqtlar gəstərir ki, dinin məktəbə təsiri hələ qalır və ailə ilə əlaqə saxlamadan məktəbdə antidin propaqandanı, şagirdlərin ateist tərbijəsini səmərəli aparmaq olmaz. Bə'zi geridə qalmış insanların şyurunda qapitalizm qalıqları, dini fikir hələ qalır.

V. M. MOLOTOV joldaş «Oqtjabr revoljusiasının XX illiği haqqında» 1937-ci il nojabrın 6-sında Bəyik teatrda tənənəli iclasdakı məruzəsində demişdir: «Bizim ölkəmizdə sosializm siyasət sahəsində hələ 1917-ci ilin oqtjabr gynlərində tamamilə qalib gəlmişdir. Ölkənin eqonomiqasında sosializmin qəti qələbəsidən biz kəndli kytlələrinin qolxoz joluna dənmləri zamanından, jə'ni artıq 7—8 ildən bəri, danışa bilərik. Sosializmin qultura sahəsində qəti qələbəsidən danışmaq hələ tezdir. İnsanların şyurundan qapitalizm qalıqlarını silmək sahəsində bizdə hələ cox işlər gərylməsi lazıy olduqu faqtı bununla əlaqədarlıdır. Bu qalıqları sosializm qulturasının ancaq geniş jyksəlməsi ilə myvəffəqijjətlə silmək olar. Lakin haqiqi sosializm qulturası jolundaq hər bir addım isə nəinki dərhal öz nəticələrini verir, həmçinin sosializmin artıq qommunizmə kecməsi üçün də şərait jaradır».

Məktəbdə din ələjhinə propaqanda aqtual məsələdir. Məktəbdə din ələjhinə propaqandanı necə təşkil etməli? Antidin tərbijənin məzmun

və metodu nədən ibarətdir? Ölkəmizdə din dövlətdən, məktəb dindən ayrılmalıdır. UIQ (b) P və LQGI proqramlarında, partiya və qəsmosmol qurultajlarının qərarlarında, partiyamızın rəhbərləri Lenin və Stalin joldaşın cəhəslərində din ələjhinə propaqandanın məzmun və metodlar qonqret və əjdən göstərilmişdir. Din ələjhinə propaqandanın cənləndərməq ucyn bu göstərişlərlə dərindən silahlənməlidir. Lakin unutmamalıdır ki, yaşlılar arasında aparılan din ələjhinə propaqandanın forma və metodların mexaniki olaraq uşaqar arasında cənilə tətbiq etmək olmaz. Məktəb, uşaqar arasında din ələjhinə propaqandanın spesifik xususijətlərini nəzərdən qəsməməlidir.

Uşaqar məktəbə cərbəcəyər ailələrdən gəlirlər. Geridə qalmış ailələrdən bə'zi uşaqar məktəbə gəlirkən evlərində dindar ata-analardan, cərbəcəyər hilekar metodlarla uşaqə öz tə'siri altına salan mollalardan dini səzlər eşitdijini myəllimə səjləjir və ondan bu dini səzlərin doqru olub-olmadıqəny soruşub əjdən, cəvəb almaq istəjir. Myəllim dərhal bundan din ələjhinə propaqanda ucyn istifadə edib bu dini səzlərin elmlə hec bir əlaqəsi olmadıqəny, ona zidd olduqunu, dinin zərərli, qontrevoljusion mahijjətini uşaqlara inandırıc cə surətdə və maraqlı bir tərzdə anlatmalıdır. İndiki mərhələdə məktəbdə din ələjhinə propaqandanın dyzgyn və səmərəli təşkil edərək əskilik qalıqlarəny qoparıb atmaq ucyn hər səjdən əvvəl dini məvhumatəny zərərini və cəyryklyiny gəncələr elmi surətdə izah etmək, onların dynjaja materialist baxış dairəsini artırmaq lazımdır. Məktəbdə din ələjhinə tərbijənin formalarəny myxtəlif olmalıdır. Uşaqar arasında indi din ələjhinə həsr edilmiş leqsijalara, kitablara, bədii ədəbijjata, kinolara, teatr-lara maraq və interes artmışdır. Onlar bilmək istəjirlər və myəllimlərinə suallar verirlər: «Din nə vaxt, kimlər tərəfindən və nə ucyn jərədlmişdir». Myəllimin vəzifəsi səbirli, elmi və inandırıc bir surətdə dinin zərərini, onun sinfi mahijjətini—onu təhqir etmələrək və hec vaxt inzibat tədbirlərə əl atmajaraq, anlatmalıdır. Unutmamalıdır ki, din ilə mybarizənin əsasında dinə inananlar ilə mybarizə dejil, din ilə mybarizə durur. SSRİ-də bizim dyşmənimiz dinə inananlar dejil, dindir.

Din ələjhinə propaqandanın, antidin tərbijə işinin kejjijjəti, dinə inanan geridə qalmış adamlar inandıraraq dini joldan cəkib elm joluna cəxarmaqla əlcylir. Hər bir predmetin tədrisi mytləq əzyndə din ələjhinə propaqandanın əks etdirməlidir. Bytyn predmetlərin proqramma materiallarəny elə qurulmuşdur ki, o, səgirdlərin antidin tə'lim-tərbijə almasıəny tə'min edir və onlar təbiət və cəmijjətin hadisələrini elementar formada dialektik materialist anlayışa gətirib cəxarır. Tarix-cilər, təbijjatcılar, ədəbijjatcılar bu işə jaxəndan qoşulmalıdırlar. Məktəbdə allahsəzlar təşkilat, gənc naturalistlər dərəcə dyzəltmək lazımdır. Partiya təşkilatlar məktəbdə din ələjhinə propaqanda işlərinə jaxəndan rəhbərlik etməlidir. Unutmamalıdır ki, «Partiya dinə qarşı bitərəf ola bilməz və o, bytyn və hər cəyər dini məvhumatəny qarşı propaqanda aparır, cəynki partiya dinin ələjhinedir, dini məvhumat işə elmin ələjhinə gedir, cəynki hər bir din elmə zidd bir səjdir».. «...Partiya dini məvhumatəny qarşı bitərəf ola bilməz və o bu məvhumatəny qarşı propaqanda aparacaqdır, cəynki bu propaqanda istismarcəny siniflərəny mydafiə edən və bu siniflərə itaət etməjə təbliq edən reaqşion ruhənlərin nyfuzunu qərmaq ucyn ən e'tibarlı vasitələrdən biridir. Din

mövhumatı jajanlara qarşı, əməkçi kəndlərin şüurunu zəhərləyən reaksiya ruhanilərə qarşı partiya bitərəf ola bilməz.... 'din ələjhinə propaqanda, reaksiya, ruhaniləri ləqəv etmək işini axıra çatdırmaqla olan bir vasitədir. Belə hallar olur ki, partiya üzvlərindən bəziləri din ələjhinə propaqandanın hər tərəfli genişləndirilməsinə bəzən mane olurlar, belə «qommunistlərə» partiyamızın sıralarında yer yoxdur» (Stalin) («Leninizm məsələləri» kitabı, birinci Amerikan işçi delegasiyası ilə mülahiyyəsinə).

Azərbaycan Q. (b) P XIV qurultayı Azərbaycanda antidin tərbiyənin genişləndirilməsini kəskin tələb etmişdir:

«Qurultay, partiya təşkilatlarına bir vəzifə olaraq tapşırır ki, mybariz Allahsızlar İttifaqı təşkilatlarını yoxlamalı, partiyalı və partiyada olmayan bolşevik qadrları ilə mülkiyəndirərək, geniş zəhmətkeş kəndləri içərisində din ələjhinə propaqandanı qəti surətdə yaxşılaşdırsınlar.

Hər bir kənddə, qolxozda, hər bir myəssisədə mybariz Allahsızlar İttifaqı dərəcələrini təşkil edərək, əhali arasında kəndləvi başasalma və tərbiyə işi apararaq, mövhumat jajanların—ruhanilərin ic ızyny byutynliklə aşkara çıxarmaq və zəhmətkeşlərin geridə qalması təbəqələrini din tirəkindən xilas etmək lazımdır».

Azərbaycan bolşevikləri qurultayın bu qərarı məktəbə, myəllimlərə də birinci növbədə aiddir.

Sovet məktəbi qommunizm cəmiyyətinin aktiv qurucularını hazırlamaq vəzifəsini şərəflə yerinə yetirməli, hər cür dini xəjallərdən azad mybariz ateistlər hazırlamalıdır. Ordenli respublikamızın myəllimlər ordusu, Lenin-Stalin partiyasının, şagirdlərin qommunist tərbiyəsini ona e'tibar etməsindəki e'timadını bir daha doğruldaq hər bir şagirdin qommunist tərbiyəsini bəyik Stalin joldaşın tələbi səviyyəsinə qaldırmalıdır.